

PROCJENA POŠTIVANJA PRAVA DJETETA U OBITELJI

ANTONIJA ŽIŽAK, BRANKO NIKOLIĆ I NIVEX KOLLER-TRBOVIĆ

Primljeno: prosinac 2000.

Prihvaćeno: lipanj 2001.

Izvorni znanstveni rad

UDK: 341.231.14-053

Istraživanja o poštivanju prava djeteta u obitelji izuzetno su rijetka. Stoga je cilj ovog rada utvrditi kako djeca različitih dobnih uzrasta, polaznici osnovnih i srednjih škola te korisnici različitih usluga centara za socijalnu skrb, procjenjuju poštivanje prava djeteta u obitelji. Očekuje se da se razlike pokažu značajnima u korist starijih ispitanika i u korist nerizične populacije. Istraživanje je provedeno na uzorku od 953 djeteta u dobi od 11 do 18 godina pri čemu ih je 391 polazilo osnovne škole, 204 srednje škole, a 358 su bili korisnici usluga centara za socijalnu skrb. Podaci o poštivanju prava djeteta u obitelji prikupljeni su tijekom 1999. godine uz pomoć Upitnika o pravima djece (D1). Obrada podataka uključuje robustne diskriminacijske analize i univarijatnu analizu varijance. Dobiveni rezultati pokazuju da na procjenu poštivanja prava djeteta u obitelji značajno utječu uzrast djeteta i socio-ekonomsko-kulturna obilježja obitelji. U tom smislu prava participacije najviše se uvažavaju u obiteljima srednjoškolaca, a prava zaštite i skrbi u obiteljima osnovnoškolaca.

Ključne riječi: prava djeteta, poštivanje prava djeteta u obitelji, prava participacije, prava zaštite.

Uvod

Prava su blisko povezana s načinom na koji je uređen život i razvitak neke ljudske zajednice, ili specifičnije, s društvenom i zakonskom razinom uređenosti zajednice. U svakom pravu, čak i onom koje je tehnički najdotjeranije ("legalističko"), ima niz pravnih pravila koja nisu objektivizirana kroz državne zapovjedi (zakone), nego kroz odgovarajuće ponašanje ljudi, članova te zajednice. Upravo to - ponašanje članova zajednice poveznica je između prava i potreba ljudi, koje nas najviše zanima kad su u pitanju prava djeteta.

Potrebe su univerzalan fenomen koji ima svoju fiziološku i psihološku razinu. U općem smislu potrebe označavaju nedostatak nečega što je za čovjeka vrlo važno i što ga stavlja u stanje neravnoteže. Stoga je zadovoljenje osnovnih (fizioloških i psiholoških) potreba put k ravnoteži - homeostazi koja se postiže nizom raznolikih ponašanja. Potrebe, dakle, predstavljaju fiziološko-psihološku ili drugim riječima genetsku određenost čovjeka i stoga su daleko manje nego prava podložne dogovaranju, pregovaranju i kompromisima. I dok su prava društveni konstrukt dotle su potrebe prirodni fenomen (Cherney i Walker Perry, 1996). Pravne norme stoga

imaju šansu tom prirodnom fenomenu uz već postojeću fiziološko-psihološku razinu dodati još i društvenu/socijalnu razinu. Budući da nas povezanost prava i potreba zanima naročito kad su u pitanju prava djeteta, može se reći da su prava djeteta, opisana u Konvenciji o pravima djeteta, univerzalan i standardiziran način gledanja na neke potrebe djeteta i zadovoljenje tih potreba u različitim uvjetima pojedinih društvenih zajednica. Odnosno, Konvencija o pravima djeteta na generalnoj razini definira ponašanja zajednica kojima se može ostvariti ona razina potreba za koju postoje saznanja da su jednako važne svoj djeci svijeta. Sudeći prema prirodi fenomena ljudskih potreba, a to je da su motor ljudskog ponašanja, pokretači i motivatori svih naših aktivnosti, moglo bi se zaključiti da potrebe korespondiraju sa svim razinama prava djeteta.

Konvencija o pravima djeteta instrument je uz čiju pomoć možemo doći do više informacija o pravima djeteta. Donesena je u jesen 1989. godine na zasjedanju OUN-a. Odredbe u Konven-

* kontakt adresa: ERF, Kušlanova 59a, Zagreb